

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂȘCĂ - CULTURALĂ

ORGANUL OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE A ARADULUI

O concepție armonică.

— Însăilări apologetice. —

O concepție armonică asupra vieții, fără știință — filosofie — artă și religie, nu este posibilă. Într-o concepție întru adevăr armonică despre univers și rostul vieții, necondiționat trebuie să între valorile sufletești amintite, ca elemente componente. O asemenea concepție ar trebui să fie idealul fiecărui om, care s'a putut ridica până la înălțimea acestor valori. Disarmonia concepției asupra lumii și a vieții atât de obișnuită la oamenii vremilor noastre, o produce tocmai lipsa de orientare și eventual preponderanța unui element component, asupra celuilalt. Calitatea spiritelor mari este armonia. Insușirea spiritelor înguste este exclusivismul. Reprezentanții cugetării moderne europene: H. Bergson, R. Eucken, H. Poincaré, W. Ierusalem, Rădulescu Motru etc, sunt cu toții pentru o asemenea concepție armonică. Ceice se conduc sincer în viață de o asemenea concepție armonică vor înțelege, că știința nu poate înlocui religia. Filosofia este coroana științei, arta trebuie să urmărească sensibilizarea frumosului etern și să nu se degradeze la senzualism animalic, trezind în om instincte josnice, sub numirile eufonice de impresionism, futurism, etc. La rândul său religia creștină este supremul dar, pe care l-a făcut divinitatea omului. Religia ne pune în imediată corespondență cu ființa Absolută, cu Dumnezeu. Ceea ce ne refuză știința — filosofia — arta, ne face posibil religia. La rândul său reprezentanții religiei vor arăta tot respectul lucrării oamenilor de știință — filosofie — artă, câtă vreme aceștia nu vor jigni adevărul revelat, deci mai presus de domeniul lor de cercetare. Mai mult, religia se va putea chiar folosi de rezultatele consacrate ale acestor domenii de lucrare ale spiritului omenească, cu scopul de a face legătura mistică dintre Dumnezeu și om. Iată deci, că este posibilă o asemenea concepție armonică, pe baza elementelor sau valorilor sufletești amintite.

Exclusivismul pe acest teren își are explicația în îngustimea de spirit. „Așa se prezintă bunăoară clocn-

urile superficiale dintre știință și artă, atunci, când își iau fiecare din ele aere de superioritate. Altedăți înregistrăm conflicte mult mai serioase, așa este desigur acela dintre religie și știință. „(Introd. în metafizică“, I. Petrovici. București. 1924. pag. 83). Când elementelor componente li-se dă importanța cuvenită, fără a detrage sau a micșora valoarea unuia față de cealaltă, abia atunci este posibilă armonia. „Eu nu cred, că omenimea își va mărgini vreodată legătura ei intimă cu realitatea la cunoștința științifică. Dacă omul ar fi o ființă curat intelectuală, atunci s'ar putea admite și mulțumii cu crâmpiele de cunoștință, pe care le adună pe rând cercetarea științifică. Dar omul nu e numai inteligentă, ci o ființă care voințe și simte. În această parte a naturii lui își are religia cele mai adânci rădăcini. Omul este mai mult decât un aparat de înregistrare al realității, deaceia el are nu numai știință, ci și o artă, credință, religie. „Introd. în filoz. Tr. Paulescu. Buc. 1922 pag. 23—24).

Senz vieții îi dă tocmai o asemenea concepție armonică, în care valorile își au locul lor determinat. „O ordine este în tot și în toate. O armonie este și trebuie să fie lumea aceasta. Lumea este o imensă scenă, în care fiecare existență își are rolul său de îndeplinit, în locul și timpul dat“. (Filos. rom. M. Ștefănescu Cluj. 1922. pag. 22.) O ființă omenească lipsită de asemenea concepție armonică despre lume și viață va fi unilaterală, incompletă. Este asemenea copilului, care se joacă în pulberea pământului, căruia îi scapă ochilor, bolta înstelată, nemărginirea zării. Materialismul veacului XVIII și pozitivismul sec. XIX au dat faliment. „Filosofia modernă a ajuns la rezultate identice cu concepțiile religioase.“ (Dr. W. Ierusalem.)

Rezultă deci, că este posibilă concepția armonică despre lume și viață prin știință — artă — filosofie și religia creștină. Creștinul luminat nu numai că va avea o asemenea concepție, armonică, ci și în viață se va călăuzi de ea! În acest senz înțelegem cuvintele Mânt. Hristos: „Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este!“

Preotul: Ștefan R. Lungu

„Ție Doamne“, Dieceza Arad.

1829 — 1929. Simțiri vechi — fapte vechi — slove noi de sărbătoare. „Ale Tale dintru ale Tale. Ție de toate și pentru toate“, îți aduc azi, drept jertfe de mulțumire și bucurie, *sufletele lor românești*, creștinii ungureni și bănățeni, cari se adapă la reperiunile Murășului, Crișurilor, Timișului și până la marginea pământului... Tisei; deplânsă odinioară de Luceafărul cântăreților noștri.

Din a ta permisiune spre pedeapsă și îndreptare ne-am amestecat cu alte limbi și ne-am risipit neamul în cele patru direcții a vântului — până într'atăta, că unii cu greu ne mai recunoșteam.

Căiți și îndreptați la „plinirea vremii“ apoi pe toți într-o „împreunare ne-ai chemat“: împreunare bisericească și împreunare politică; ambele naționali și ambele deocamdată *puțin neintegrale*. Dar: „Și sfârșitul tuturor s'a apropiat; deci fiți cu întreaga înțelepciune, și priveghiați întru rugăciuni (I Petr. 4; 7)... „Zice cel ce mărturisește acestea: așa viu curând. Amin. Așa, vino Doamne Isuse“ (Apocalips 22; 20).

Dacă Roma nu s'a zidit într'un an, dacă latina gintă, regină într'ale lumii ginte mari, nu s'a constituit decât treptat și cu nespuse greutăți: „*tantae molis erat Romanam gentem condere*“, (Virg.) firesc lucru era, că și noi românii, fiii ei mai mici, svârliți departe la Dunăre și Carpați, ca sentinele la poarta dintre Răsărit și Apus, să creștem și să ne înmulțim numai după lungi și strașnice lupte.

Biserica și neamul nostru în cursul istoriei sale una a fost totdeauna și pretutindenea, în bine și în rău.

Când a fost pământul nostru răpit de alții, tot atunci străinul ne-a profanat și sufletul și cum îi scădea influența asupra altarelor, la fel îi slăbea stăpânirea lumească.

Spărtura sufletească o reparaază mai întâi frații noștri dela Sibiu în 1810. Lor le secundează peste două decenii credincioșii eparhiei Arad-Oradea. Păstorirea națională a turmei cuvântătoare dintre Timiș și Dunăre însă întârzie ceva mai mult și din necuvioase pricini și azi încă, în parte, până la vremi mai bune, e sub toiag și sceptoru impropriu.

Clerul și poporul ortodox român din cele patru unghiuri, azi serbează aniversarea centenară a urcării pe tronul bisericii ortodoxe

române ungurene a primului episcop național, a fericitului Nestor Ioanoviciu, fiu de grănicer și de boer mic din Făgăraș. Memoria acestuia în vecii vecilor va fi binecuvântată de clerul și mirenii noștri. Nu mai puțină recunoștință și admirațiune vom păstra și pentru toți acei bărbați, cari au lucrat și pălinit pentru desrobirea Sionului Arădan-Orădan, de sub ierarhia străină.

Fortia Romanorum facere et pati. Ziua praznicului de azi e făcută de Domnul și de slujile lui bune, ca să ne bucurăm și veselim întrânsa.

Luptele date până în pânzele albe ale lui: Nestor Ioanoviciu biruitorul, Moisa Nicoară-lor-goviciul ungurenilor, Samoil Vulcan, mecenatele culturei române și ale inimosului nostru compatriot Dimitrie Țichindeal, cremenea oțelului sârbesc, cum însuși îi complăcea a fi numit, luptele acestor figuri fenomenale vor figura și împodobi deopotrivă paginile istoriei și dipticele altarelor noastre.

Plata lor și a altor soți, cunoscuți și necunoscuți, multă este la ceruri. Ei au fost instrumentele Domnului și profesii noștri; biruința a făcut-o cu brațele lor Domnul însuși. Noi de aici dela episcopia soră și vecină, cari pentru cuvioase cauze nu ne-am întânplat a fi de față la desfășurarea solemnității diecezii iubilante, vă scriem, că cu sufletul suntem între voi și facem ce faceți; plinind adecă cele ce ne învață apostolul neamurilor: „*Bucurați-vă cu cei ce se bucură*“. (Rom. 12; 15).

Eară de încheere și de învățătură, tuturor celor, cari ne iubesc și ne urăsc, le aducem aminte de înțelepciunea lui Solomon;

„*Părinte purtarea ta de grijă ocârmuește toate*“ (6; 8).

Dacă mari și multiple pagube a pricinuit ortodoxiei românești alianța cu ierarhia privileghistă a catolicilor ungurești, toate acelea le-a reparat cu vârf și îndesat comunismul nostru diplomatic ecleslastic cu sârbii, de cari cu timpul ne-am despărțit și mai apoi pe cialalți i-am alungat și astfel neamul ni s'a unit, credința ni s'a curățit și întărit.

În ziua de azi, când ortodoxia noastră provincială cântă doxologie bisericească și românească pe țarinele udate de Mureș și Crișul întreit, ortodoxia mare și tare a României mari dominează creștinismul orientului.

Secundăm azi după 15 veacuri lui Nichita Remesianul, încreștinătorul Daco-românilor și autorul veșnic grandiosului Te Deum al bisericeii apusene, întonând:

„Te Deum laudamus, Te Deum confitemur“... Toate dela tine și pentru tine; pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire, pe carea „Dă-ne-o Doamne“, deapururea; cum ne-ai dat Țară și cum ne-ai scos robia Sionului din Babiloniele grecilor, slavilor și ungurilor.

Deo gratias.

Superstiție, Cult și Credință.

De Dr. U. M-R.

Timișoara, în Iunie.

Sunt așa numite adevăruri, cari au o influință foarte mare, ba chiar decisivă asupra fericirii, sau nefericirii genului omenesc. Dintre acestea adevăruri sunt unele atât de palpabile și evidente, pe cum e certitudinea conștiinței noastre însăși. Altele din contră, posedă amăsurat naturei lucrului și a limitelor ființei proprii, numai gradul cel mai înalt de verosimilitate și ca atari le sprijinește dorința secretă ce rezidă în inimile oamenilor, de a voi să fie absolut adevărate. Dorința aceasta pare că are la bază o necesitate morală demonstrabilă de a le accepta ca adevărate.

Aceste adevăruri nu sunt numai atât subiecte ale rațiunii speculative, cât și ale credinței raționale, dar rădăcina lor e atât de adânc înfiptă în natura omenească încât nici un popor de pe fața pământului, fie acela oricât de primitiv și necultivat, nu se va afla, în sufletul cărui să nu se fi așezat stabil măcar silhuetele întunecate, nemature și diforme ale acestor adevăruri, față de cari însă are o afecțiune lui însuși neexplicabilă.

Aceste adevăruri sunt: existența eternă a unei ființe primare supreme de o putere nemărginită, dela care își are originea întreg universul, care e guvernat după legi nestrămutate; apoi durată permanentă a ființei noastre pătrunsă de dorința progresului etern spre o existență mai perfectă.

Aceste două adevăruri de credință, dacă ele ar fi concepute și crezute în puritatea și simplitatea cea mai mare posibilă, ar trebui să aibe înrăurirea cea mai binefăcătoare asupra moralității noastre interne, precum și asupra îndestulării și fericirii noastre. E lucru dovedit, că ele peste tot sunt indispensabile pentru om și că și omul cel mai bun și cel mai fericit prin credință în acelea adevăruri trebuie să devină și mai fericit; ele pun situația de a avea mai multă bucurie de viață și a muri cu o speranță mai bună.

Care demon răutăcios și inimic genului uman s'a tot trudit din vremurile străvechi până și în ziua de astăzi a diforma tocmai credința aceasta în tot chipul și felul imaginabil și a o amesteca cu un formal delir, superstiția cea mai nebunatică, cu chimere și doctrine false de cea mai pronunțată misantropie, cre-

dință, care ar trebui să servească de sprijin de mângăere și speranță pentru omenire, a o preface în mijloc de apăsare, într'onealtă de seducere și înșelăciune, mai mult chiar, într'un fel de otravă ce distruge părțile cele mai gingașe și nobile ale sufletului și ale inimei, prefăcând astfel pe om în monstru adevărat.

N'avem lipsă de a căuta cauza primordială a acestui rău departe în afară de noi, căci ea zace foarte aproape, tocmai între noi înși-ne; demonul e înscuibat în însăși inima noastră. Și pe cât e de imposibil de a urmări până la leagăn istoria superstiției cu siguranță autentică, pe atât nimic mai lesne și mai ușor, decât a-și explica însuși în mod psihologic proveniența credinței deșarte.

Copiii și ignoranții se miră de toate celea ce nu pot cuprinde în mintea lor și lumea pentru ei e plină de minunății și de miracole, căci tot evenimentul din natură și ori ce arătare inscenată de om, de care nu-și pot da seamă, este o adevărată minune în ochii lor. Timpurile cele mai străvechi ale lumii și ale popoarelor din ea, sunt deci necesarmente vremuri miraculoase pentru dânșii și documentele pentru confirmarea acestui adevăr le oferă mitologia tuturor popoarelor.

Dupăce deci toți oamenii prin o necesitate internă a sufletului lor sunt constrânși ca totul ce le atinge senzurile să considere de un efect al unui efuctitor, respective a unei cauze, despre amintitele minunății însă ne bătându-le la ochiu nici o cauză, căreia i-ar fi putut atribui în mod înțelegător efectele acestea, astfel oamenii se văzură silții a căuta refugiu la un efuctitor invizibil.

Tot un atare îndemn intern involuntar constrânge puterea de imaginație omenească de a preface cel puțin pe jumătate toate lucrurile invizibile în vizibile, îmbrăcându-le în formă cunoscută; astfel din cauzele ascunse ale arătărilor, pe cari omul nu și-le putea explica cu mintea, deveniră pentru el spirite de ale decedaților, sau ursitoare, genii, zei și semizei, cari apăreau în forme de oameni, de animale și plante ori în alte forme vizibile proprii naturei moarte.

Încă pe vremile cele mai de demult erau oamenii de acela, cari săvârșiau lucruri miraculoase. Ca oameni aceasta ei nu o puteau face din propria lor putere, dânșii deci erau simplaminte instrumentele ale acelor ființe mai înalte, cu cari s'a impopulat închipuirea bieților muritori.

Natural, că de aci apoi a provenit crezul, că ar exista oameni, cari ar ști să se facă destul de plăcuți înaintea zeilor, semizeilor, ursitoarelor etc. pentru ca să fie apoi învredniciți din partea acestora de deosebite grații și daruri. Era prea avantajos, decât să nu fi făcut pe vulgul ignorant să creadă în ivirea destul de curândă a preoților făcători de minuni, a astrologilor, a prevestitorilor de semne, a tâlcuitorilor de oracule și așa mai departe, cărora tuturor le zăcea în

interesul propriu de a întări mereu în tot chipul credulitatea masei neștiutoare în acelea ființe imaginate care credulitate li-a câștigat atâtea avantajii palpabile.

Intre aceea s'a ajuns cu încetul la tot mai multă cunoaștere a naturii; senzuri mai ascuțite și întâmplări norocoase făceau, ca anumiți oameni să descopere la animale, plante și minerale tot felul de însușiri, din cari făceau secrete pentru alții, pentru de a putea efectua lucruri la aparență necuprinse cu mintea omenească. Încetul cu încetul apoi s'a dezvoltat germenii unei doctrine, ce încă a dat de bănuț, că în natură zace un înțeles ascuns și problematic. Cel ce a cunoscut acestea puteri obscure, simpatiile secrete și raporturile dintre lucruri, poseda chela la interiorul naturii, avea mijloacele în mână de a se servi de puterile discrete, a preface demonii și spiritele bune și rele, ba chiar și înșiși zii supremi ori în amicii, ori în sclavii săi. În chipul acesta s'a născut magia și astfel s'a umplut păharul de vrajă în mâinile înșălătorilor și vrăjitorilor șireți, din care păhar sorbeau apoi supertiția, credința deșartă, toate neamurile.

Legiuitorii cei mai vechi au aflat deja întărită în suflete credința în zii părintești și păzitori ai regiunii, ai munților, fluviilor și dumbravelor etc. unde rezidau, după părerea greșită a vulgului, acestea ființe supranaturale. Ei (legiuitorii) văzură, că frica de zii, sub conducerea unui cap isteț și șireț, poate deveni mijlocul cel mai eficace de-a ținea prin acela în frâu pe oamenii cruzi și brutali și a-i deda la disciplină și la ordine. Profitorii de naiva credulitate a poporului simplu și ignorant prefăcură deci pe înșiși zii ori în inițiatori de ai legilor, ori că puneau acestea legi sub scutul zeilor. Dâșii dădură serviciului divin o formă hotărâtă și o solemnitate mai mare, crează misterii și astfel se născu *cultul*.

În felul acesta deveniră d. p. la Greci: Eleusis, Olimpia și Delfi, deja în timpurile străvechi, punctele de concentrare și de unire ale nenumăratelor popoare mai mici și în chipul acesta se întemeiară toate societățile civile oare cum pe religii, care făcea o parte integrantă din legiferare, o bucată esențială din constituția țării. Religia era considerată de o atare legătură a statului, ce nu se poate rupe fără a disolva însuși statul.

Dar să vedem, cum era întocmită religia aceasta?

Oamenii atât de cruzi și senzuali din cale afară, pe cum trebuie să ni-i închipuim pe cei din vremurile acelea străvechi, încă nu erau capace de a se avânta cu mintea lor până la conceptul rațional al puterii și înțelepciunii supreme, a singurului concept demn, ce poate fi adus în legătură cu cuvântul Dumnezeu.

Pătrunși însă de un sentiment puternic, dar întunecat al divinului din natură, incapabili de a înălța sentimentul acesta la un concept rațional curat, ei au umplut universul întreg cu naturi divine și își formau

zii după trebuințele lor. Ei aveau lipsă de zii cari să se pogoare din înălțimile lor la dâșii, să vorbească cu ei, să îmbrățișeze afacerile lor, să li ajute la vânatoare și la pescuit, iar în războiu să li premeargă și în cazuri dubioase să le spună că ce ar avea de făcut sau de întrelăsat.

Pe nesimțite oamenii se obișnuiră apoi cu închipuirea seducătoare, că toate bunătățile, ce li dărula natura și legătura dintre lucruri, ori spontan, ori ca fruct al minții și diligenței lor proprii, să le considere de niște daruri orbitoare ale anumitelor zeități. Natura însă dela început a fost aproape tot atât de activă întru de a face oamenilor bine sau rău; astfel toate efectele păgubitoare și stricăcioase ale naturii se atribulau de asemenea Zeilor. Cutremurul de pământ, inundațiile, nerodirea pământului, foametea, epidemiile pernicioase, furtanele distrugătoare ce nimiceau speranțele țaranului, s. a. se considerau de niște erupțiuni de mânie ale zeilor, ce au fost provocate de greșeli și vătămări cunoscute.

Cerând și așteptând ei multe de toate dela zii lor în cari își puneau toate speranțele și de cari duceau frică atât de mare, având de ai împăca adeseori sau ai dispune favorabil pentru treburile și întreprinderile lor particulare, fiind acela atât de multiplu împletit cu soarta oamenilor, acestia au aflat de echitabil a face și ei din partea lor ceva pentru zii și a le dovedi recunoștința și venerațiunea, ori cânta prin jertfe, promisiuni solemne și daruri. În felul acesta ei au satisfăcut cerința puterii lor de imaginațiune, precum și dorința de a avea un obiect vizibil și palpabil de adorațiune religioasă, ridicând zeilor statul și icoane, primind astfel icoanele temple, iar templele preoți, cari erau persoanele mijlocitoare apărătoare ale bieților muritori la acelea ființe mai înalte. Acei intermediari însă deveniră pe încetul din servitori, persoane de încredere, iar din atari favoriți și din favoriți organe formale ale Zeului lor.

Zii li-se descopereau acuși în visuri, acuși prin glasuri, prin arătări, sau în alt chip. Ei fură instruiți de către acestea ființe superioare în secretele naturii și în ale sorții omenești, și astfel apoi în curând s'a văzut emanând din acestea izvoare supranaturale aceea falmoasă știință preotească, în parte magică, și anume: *Cultul Zeilor*.

Când creștinii după îndelungate și sângeroase lupte cu așa numitul păgânism, deveniră partida dominantă în imperiul roman, și după-ce și-au supus, ori și-au exterminat contrarii, s'a văzut în curând din destul, că ce puțin s'au ameliorat prin aceasta stările din lume. Demonismul păgânătății s'a ridicat travestit și sub altă numire din cenușa sa. Lumina științei pe încetul dispăruse cu totul. Cu popoarele barbare de pe ruinele imperiului roman s'a ivit barbarismul sufletelor. În locul Pytagoreilor și a Platonistilor entuziasmați au pășit monahii, cari se făcură stăpâni

chiar și peste artele magice și teurgice, sub pretextul că ei cu puterea adevăratului Dumnezeu și cu numele lui Isus, prin semnul crucii, prin osămițele și alte relicvii de ale martirilor etc. pot efectua tot aceleași lucruri, pe cari le-au efectuat mai înainte, vrăjitorii păgânilor cu ajutorul spiritelor infernale.

Cronicele și legendele din primele patru veacuri după Constantin cel mare furnică așa zicând de exorcisme, învierea morților, arătarea de îngeri, de diavoli, de spirite fără odihnă, totul e plin de minuni, cari de multe ori fiind de necrezut și absurde devin ridicole. Natura, dacă numai a suta parte a acestor pretinse fapte ar fi fost adevărate, ar fi trebuit pe vremurile acelea să-și fi pierdut toate drepturile și să decadă într'o completă anarhie.

Sub astfel de împrejurări poporul necesarmente că a trebuit să cază tot mai adânc într'o superstiție rușinatoare pentru omenime. Vechile concepte tradiționale false ale lumii păgâne se amestecau în mod nefiresc cu conceptele fundamentale curate ale creștinismului și astfel produceau cele mai monstruoase fantasmagorii, cari erau îngrădite contra tuturor ceretărilor rațiunii.

Din timpul acela începând, după ce noua religie deveni dominantă în imperiul roman de odinioară, ea a pășit nu numai în toate drepturile religiei vechi, fiind religie de stat și în consecință apărată și protejată de legi, ci își mai câștigase încă și alte drepturi noi până aci ne mai pomenite, a căror apărător vizibil și cel mai groaznic era sfânta (!?) incvizitie. Aceasta neîndestulită de a fi declarat ori-ce altă opinie religioasă de rătăcită, a pus chiar și pedepse asupra rătăcirii. Cel rătăcit a fost apoi condamnat la perire nu numai prin focul vecinic ci, ce era și mai grozav, el fu osândit la moarte și prin focul vremelnic. (rug.) Dar a rătăci și de a fi sedus este peste tot ceva nedespărțit de natura noastră. Există o masă nemărginită de subiecte de ale credinței, asupra cărora, — în virtutea limitelor, pe cari le-a pus însăși natura spiritului omenesc, — este cu totul imposibil de a ajunge la claritate deplină. Convingerea subiectivă e independentă de voință, astfel rătăcirea nici într'un caz nu se poate pedepsi cu aceeași pedeapsă ca crima.

În țările creștine a survenit însă acest nou și mai înainte ne mai auzit solu de crime. Vai de acela care în acestea veacuri amărâte ar fi cutezat a se servi de rațiune la examinarea lucrurilor, cari i-s'au impus a le crede orbiș și care și mai departe a îndrăznit a se supune legilor naturale ale gândirii omenestii. Intrebuințarea liberă a rațiunii ducea în temnițele înădușitoare ale incvizitiunii, iar de acolo de-a dreptul pe rug.

Intrucât ne permite istoria de a face o reprivire asupra timpurilor celor mai vechi, vedem pretutindenea religie cu superstiția crescând strâns lângă

olaltă și cum aceasta din urmă, — asemenea unei plante parazitare, ce se desvoaltă puternic, — înfășură pe cea dintâiu din toate părțile. Totul depinde deci dela aceea, ca despre religie să ne facem o idee curată, un concept curățit de superstiție și de câte toate, cu ce au amestecat-o înclinarea spre senzualitate, fantazia și pasiunile omenestii.

Atunci sub acest concept pur al religiei nu ne putem inchipui altceva, decât credința într'o ființă primară de nepătruns, prin care sustau toate lucrurile din lume după legile imutabile ale celei mai perfecte dreptăți, sau se conșeară în ordine după legile celei mai perfecte înțelepciuni, împreunate cu credința în durata ființei noastre fundamentale proprii, nu mai puțin nepătrunse cu conștiința personalității noastre și a unui atare progres spre o perfecțiune mai mare, care în viața aceasta depinde dela ținuta noastră însăși.

Credința aceasta este o necesitate morală pentru omenime, căci rădăcinile ei zac în natura ființei noastre și sunt cu toate fibrele acelea atât de concrecute, încât voință ale stârpi din om, ar trebui distrus omul însuși. Credința aceasta se sprijinește din destul și prin rațiune, pentru de a merita numele unei credințe raționale și într'u cât aceasta rămâne liberă de superstițiune sau demonizare, e pentru om de cea mai mare binefacere și într'o privință oarecare indispensabilă.

Este absurd a voi să explici lucruri inexplicabile și să dovedești ce nu se poate dovedi, dar e o absurditate și mai mare, ba chiar o nelegiuire, ca într'un caz oare-care să voești a-ți obtrude explicarea și dovada ta proprie altora drept adevăr infalibil. E bine de țara aceea, în care cultura și civilizațiunea țin pas egal cu libertatea credinței și unde domină convingerea, că religie e o chestie a inimii și nu a capului, — și care nu consistă în aceea, că noi ne străduim a dovedi dragoste curată față de oamenii pe cari îi vedem, prin ce noi caracterizăm mai neîndoios venerațiunea noastră față de Dumnezeu, pe care nu-l vedem. Credința noastră să o manifestăm nu atât prin mărturisiri și formulare, cât mai vărtos prin fapte. Să nu ni pierdem vremea cu vorbirea și cearta, că ce e, sau ce nu e Dumnezeu, precum și cu bălbăirile noastre copilărești despre ființa supremă, despre însușirile, lucrările și intențiunile sale și că ce voește și ce nu, ce poate și ce nu poate etc. căci cu un cuvânt nu consonanță în păreri și formule religioase, ci credința activă în D-zeu, în ființa preafinală, izvorul și obârșia tuturor lucrurilor din lume, iubirea de oameni împreună cu fapte, speranță vie în o viață mai bună pentru acela cari în cea prezentă se învrednicesc de aceea, este adevăratul punct de concentrare al tuturor oamenilor.

Nimic pe lume nu e atât de sfânt, ca să se poată subtrage tribunalului rațiunii și să nu poată fi supus

cercetării, căci nu lucrurile, ci concepțiunile și opiniile oamenilor despre lucruri sunt ce luăm în cercetare. Știința tuturor concepțiunilor, ce oamenii și-le pot forma despre lucrurile naturale și divine și critica tuturor conceptelor, pe cari și-le-au făcut aievea despre acelea, numește *filosofie*. Aceasta cutează a se atinge de toate, dar numai într'un înțeles bine priceput, căci deși toate ni sunt permise, dar nu toate ni sunt spre folos. Omul cu minte și înțelept își interzice toate speculațiunile, cari nu folosesc la nimic, ci eventual pot strica credința în Dumnezeu, cauza primară și fundamentală a tuturor lucrurilor din lume, a combaterii stăruitoare a vieții de după moarte, ce formează încă un articol fundamental al religiei și prin tot felul de îndoieli și cauze părute a cauza să clătini, ori chiar să răstorni convingerile mai bune din sufletele oamenilor, nu numai că nu poate ajuta la nimic, ci încercarea aceasta e tot atât de inutilă, ba deadreptul detestabilă, întocmai ca atacarea publică a constituției fundamentale a statului, din care religia face o parte integrantă și esențială și ca tendința irațională de a tulbura pacea, liniștea, ordinea și siguranța publică, acărui sprijin puternic este tocmai religia. Vezi Rusia bolșevică de astăzi! Din contră a întări și a sprijini credința adevărată în tot chipul și felul posibil, e o acțiune din cele mai demne și utile ale filosofiei, ba considerând indispensabilitatea credinței, aceasta este chiar o datorință sacră a ei.

Filosofia are lucruri cu mult mai bune și mai de folos de făcut, decât a clătina cu ascuțișul instrumentelor sale stâlpii de bază ai ordinii morale și totul, ce în toate timpurile a servit spre mângăiere și speranța celor mai buni oameni din lume, iar filosoful abia ar fi vrednic de numele său acesta, dacă nu s'ar cugeta la faptul, că față de un om, care poate eventual renunța la religie, fără ca aceasta renunțare să fie în detrimentul moralității și a liniștei sale sufletești, stau zece mii, cari fără restrângerile ce li impune religia, ar fi nu numai mai răi, dar fără speranța ce li-o dă aceasta, ei negreșit că ar fi totodată cu mult mai nefericiți, decât sunt aievea.

Tradus din „Temesvarer-Zeitung“ de către:

Nicolae Fizeșanu
protopop milit. ort. rom. în retr.

Cerc religios în Vărădia

Cercul religios Vărădia de Mureș s'a ținut ședința a II. în parohia Lupești. O zi de mare sărbătoare și înălțare sufletească a fost s. Ilie, atât pentru noi cei ce binevestim, cât și pentru bunii creștini, păstrători ai datinilor și credinței strămoșești pe aceste plajuri încântătoare. La timpul fixat suntem la datorie. Salutul revederii radiază pe fețele tuturor. Atât s. biserică, cât și împrejurimile ei ticsită de lume. Se oficiază s.

liturghie în sobor. Cântările armonioase cu rugăciunile preoților umplu văzduhul. La priceasnă fratele din parohia Mocioni predică în legătură cu ziua de astăzi despre puterea rugăciunii stăruitoare, izvorâtă din inimă curată. Predica e ascultată cu interes viu și brăzdează adânc în sufletele și în inimile credincioșilor. La finea s. liturghii să oficiază părăstas pentru odihna răposatului în Domnul marele rege Ferdinand I întregitor de neam și pentru vecinica odihnă a răposatilor, foștii preoți locali Partene Turcu și Gheorghe Lupuțu. Șase bolnavi doresc să se împărtășească de taina s. maslu și mulțime de creștini cer prin diferite slujbi mângăiere trupească și sufletească. Mângăiați apoi și întăriți trupește și sufletește se retrag cu toți pe la ale lor. Frații preoți se retrag la ședință intimă. D. m. să officiază „Vecernea“ apoi urmează conferința dlui președinte despre „patima fumatului“, care este ascultată cu toată plăcerea. Conferențiarul a fost viu ovaționat din partea creștinilor adunați în număr foarte mare. Preotul locului mulțumește fraților în deosebi și în general tuturor celor prezenți pentru simpatia manifestată și interesul viu documentat și cu fapta.

Aduce elogii dlui primpretor al plasei Radna, care a binevoit să participe la șed. cercului religios de astăzi în această comună, asigurându-l de dragostea și devotamentul enoriașilor săi. Cu cuvinte duloasă salută în mijlocul nostru pe fostul președ. I. A. Turcu, care deși penzionat, a aflat de bine a ne onora cu prezența sa și a ne cauza și o bucurie nespusă de mare, ca fiu acesetei comuni vrednică de toată lauda și atențiunea. Soarele e spre amurg, când membrii cercului, împlinindu-și misiunea măreață, își zic adio, retrăgându-se fiecare la parohia sa.

Lupești, la 20 Iulie 1930.

Damaschin Medre
președintele cerc. religios

Vasile Popa
not. cerc.

Români în insula dracului.

În zilele trecute a sosit în țară un fost prizonier de război Ștefan Cichi din Toplița, care povestește lucruri îngrozitoare despre pățaniile prizonierilor.

Spune că în 1914 a fost înrolat în fosta armată austro-ungară, iar în timpul războiului francezii l-au luat prizonier. Erau aproape 1800 de soldați. Intențiunea guvernului francez a fost să-i trimită în Japonia, pentru care destinație au și fost imbarcați pe un vas francez de războiu.

Ajunși în Oceanul Indian, — spune Cichi, — toți prizonierii s'au răsculat și au omorât pe marinari, punând stăpânire pe vas. Eu fiind absolvent al academiei maritime și ofițer activ, am fost silit să iau comanda vasului și urma să ne îndreptăm spre un vas german pe care-l zărisem la o mare depărtare.

Nenorocul, însă, a făcut ca în ocean să se găsească un distrugător englez de război, care ne-a prins.

Predați guvernului francez n-i s'a dat pe loc: din zece unu a fost împușcat, din cinci unul a fost condamnat la 15 ani muncă silnică, iar restul pe toată viața. Eu am căzut printre cei cu 15 ani.

Am fost întemnițat în insula Guyana. După 8 ani de ispășire, am încercat cu toții să fugim. Am fost prinși și băgați în fiere.

Am stat apoi încă 7 ani și am fost supuși celor mai groaznice chinuri.

La 15 Malu a. c. s'a împlinit sorocul Ispășirei. Am fost adunați toți cei ce avusesem 15 ani muncă silnică și trecuți hotarul în Iugoslavia. Eu am scăpat cu toate că nimeni nu știe că mai trăiesc, dar acolo în fundul negru al temnițelor zace un mare număr de frați români, cari nu vor vedea niciodată soarele.

Despre ei s'a crezut că au murit în război. Cichi amintește între cei închiși în insula dracului cu numele pe următorii români: C. Balaban București, E. Oroveanu Craiova, Bălănescu Tg.-Jiu, V. Darabant Sighet, L. Vaida fost notar, Dej, Nics Sutoris Petriș-Bistrița, Emil Bontescu Orăștie, I. Zeigler Cristurul-Săcuiesc, Brandier L. Diclo-St. Martin, S. Iubasiu Alba-Iulia, Darius Liviu Blaj, toți condamnați pe viață.

Guvernul ar trebui să facă repede toate demersurile ca să scape pe acești nenorociți.

INFORMAȚIUNI.

Două vapoare scufundate. În largul Oceanului s'au întâmplat zilele trecute două nenorociri. Vaporul german de pasageri „Targis” s'a aprins, pe când mergea din Europa spre America. Focul s'a declarat în momentul când vaporul se afla la jumătatea Oceanului. La semnalele de ajutor a venit mai întâi vaporul englez „Rangit” care a mântuit pe călători. Vaporul aprins s'a cufundat. Un alt vapor englez s'a izbit de un munte de gheață și a rămas înțepenit în gheață. Lovitura a spart însă vaporul care s'a umplut cu apă și după câteva zile s'a cufundat. Oamenii au fost scăpați de alte vapoare venite în ajutor.

Falsificatori de pașapoarte. Acum câteva săptămâni au fost prinși la Cernăuți niște falsificatori de pașapoarte, cari au nenorocit multe familii, trimițând pentru plată bună țărani în Argentina și Brazilia. O bandă la fel a încăput acum pe mâna poliției la Arad și Timișoara, cari cereau câte 30 mil de lei de pașaport. Lucrau așa că scoteau pașapoartele pentru Șvabi și Unguri, iar apoi înlocuiau fotografiile cu acelea ale unor români.

Porniri nesocotite. Un călător din București, trecând nu de mult prin Șomcuta Mare, a luat parte la o petrecere românească. Cu durere scrie la gazetă că

numai petrecere română nu a fost. În jurul unei mese erau câțiva tineri români, în tovărășia unui străin. Lăutarul cântau de mama focului, iar ei, cu păharele de bere în mână și cu berea în cap, cântau aprins, cântece ungurești. Toți priveam îndurerăți și indignați. Când eram noi tineri, nu făceam așa. Păcat de ei. Români și cântă ungurește. Poftim petrecere românească, zise un preot bătrân care era de față. Unde va ajunge neamul nostru cu astfel de porniri greșite și nesocotite?

M. S. Regina Maria și A. S. Princesesa Ileana au plecat Dumineca trecută în străinătate. S'au oprit pe câteva zile în Iugoslavia la M. S. Regina Marioara, iar de aci pleacă în Austria și Germania, unde vor cerceta castelele Coburg și Sigmaringen și se vor întoarce în țară pe la sfârșitul lui August.

Regele și Dumineca. Cetim într'o gazetă din București că un oarecare politician a fost poftit o lucrare de la M. S. Regele Carol II-lea și această poftire s'a făcut în zi de Duminecă. M. S. Regele însă i-a răspuns scurt și răspicat: „Eu nu lucrez Dumineca”. Acesta este ziua Domnului, ziua odihnei pentru toată lumea.

Cine a fost îndrăznețul om, lipsit de civilitate și ce dorință va fi avut nu știm.

Faptul în sine este însă mult grăitor.

Este o bună lecție dată de însuși regele, care nu vede cu ochi buni călcarea și necinstirea Duminecii.

Și asta este pricină destulă de bucurie pentru orice om înțelegător și bun creștin.

Fapta regelui nu trebuie trecută cu vederea, mai ales în vremile de azi, când vedem de atâtea ori că chiar și diregătorii au ajuns să nu mai cinstească ziua Duminecii. Nu mai vorbim de alte sărbători, cari s'au pierdut cinstirea cu totul.

Lipsa aceasta de cinste pentru ziua Domnului s'a întins ca o boală, ca o pecingine în toate părțile și multă lume aleargă să-și isprăvească treburile lumești chiar în zi de Duminecă, atunci când fiecare ar avea datoria să-și mai aducă aminte și de datorințele sale sufletești.

De aceea cuvântul regelui este un lucru de seamă, când spune verde că dânsul nu lucrează Dumineca, deoarece în ziua aceasta are altceva de făcut, ceea ce se potrivește cu numele Duminecii și cu rânduețile legii noastre creștine.

Mulți călători ai acestor rândueți sunt astăzi și sus și jos, cari nu mai țin seamă de vechile așezăminte sfinte ale credinței noastre străbune. Cuvântul M. S. Regelui este o palmă dreaptă pentru toți aceștia dar este și o pildă de înaltă învățătură pentru toată lumea, ca să se trezească și să înțeleagă, că Dumnezeu a lăsat șase zile în săptămână pentru lucrul trebuințelor lumești, iar ziua a șaptea a sfințit-o ca zi de odihnă și îndreptare, cătră nevoile sufletești ale fiecărui muritor.

Nr. 4388/1930.

Comunicat.

Sf. Sinod cu adresa Nr. 521/930 ne comunică următoarele:

În legătură cu adresa Noastră dela 9 Iunie 1930 și cu hotărârea Sf. Sinod dela 11 Iunie 1930, se aduce la cunoștința tuturor Înalt Prea Sfințiților și Prea Sfințiților chiriarhi ai bisericii noastre, că în înțelegere cu factorii competenți, cari au precizat titlii membrilor augustei familii regale — pomenirile lor la slujbe rituale are să se facă în modul următor:

I.

În mod obicinuit și regulat la toate slujbele religioase se pomeniște numai Majestatea Sa regele astfel:

„Pentru Preainălțatul și binecredinciosul nostru Rege al României Carol al II-lea, cu întreaga augustă familie regală română... Domnului să ne rugăm“...

II.

Numai în cazul — când unul sau mai mulți membri ai familiei regale sunt și ei de față — pomenirea se face în felul și ordinea următoare:

„Pentru Preainălțatul și binecredinciosul nostru Rege al României Carol al II-lea“...

„Pentru Măria Sa Mihai, Marele Voevod al Alba-Iuliei...“

„Pentru Majestatea Sa Regina Mamă Maria...“

„Pentru Majestatea Sa Elena...“

„Pentru A. S. Regală Principele Nicolae...“ și

„Pentru A. S. Regală Principesa Ileană...“

III.

Iară la ieșirea cu sfințele daruri se pomeniște la locul celor morți în toate bisericile din repausații regi de glorioasă amintire Carol I și Ferdinand I astfel: „Pe în Domnul adormiții și pururea pomeniții regi ai României Carol I și Ferdinand I ... Domnul Dumnezeu să-i pomenească...“

Ceeace aducem la cunoștință tuturor cu-cernicilor preoți și organelor parohiale spre știre și conformare.

Consiliul Eparhial ort. rom. Arad.

Intenatul ortodox de fete din Beiuș.

Concurs.

Pentru primirea elevelor în internatul român ort. de fete de sub patronajul Societății Ort. Naț. a Femeilor române, filiala Beiuș, pe anul școlar 1930/1931 se publică următorul concurs:

1. Elevele, cari doresc să fie primite în internat, își vor înainta cererile la direcțiunea internatului până la 15 August, împreună cu certificatul școlar și o declarațiune dela părinți, că vor plăti taxele anticipativ și anume: la înscriere, la Crăciun și la Paști. Pentru sumele neachitate la termen vor plăti interese de întârziere și în caz de proces se vor supune judecătoriei de ocol din Beiuș.

2. Elevele sunt obligate să-și aducă lăngeria necesară de corp, o saltea, o plapomă sau pătură și lăngeria de pat, 4 prosoape, 3 șervete de masă, un tacâm.

3. Elevele își vor marca toate efectele: rufăria, haine, pelerina, beretă, până și ghetetele și galoșii dacă îi au, cu cerneală chimică.

4. Elevele vor mai aduce câte un lighian.

Toate efectele vor fi inventariate în dublu exemplar, unul va rămâne la direcțiunea internatului, iar al doilea va fi afișat de elevă în dulap.

5. Taxa de întreținere pentru întreg anul școlar este 12.000 lei.

Afară de taxa de întreținere elevele vor plăti pentru medic și bibliotecă la înscriere 300 Lei.

Contra taxel plătite elevele vor primi locuință, luminat, încălzit, hrană de 4 ori pe zi, scaldă, îngrijire medicală și instrucțiune.

Elevele cari vor petrece vacanța Crăciunului și a Paștilor în internat, vor plăti 1200 lei în plus.

Pentru comitetul internatului.

Victoria Dr. Filero
secretară

Tina Dr. Pap
președintă

Citiți și răspândiți

„Biserica și Școala“

Redactor responsabil: SIMION STANA.